

*Gordana Vilović**

Huge Efforts, Weak Results

A Chronology of Events Related to the Realization of the Idea of Forming a Press Council in Croatia

Summary

The idea of forming a Press Council in Croatia goes back to 2004 when serious discussions about the need of forming a Croatian Press Council, as a three-party regulating body which would help fix the level of ethics in all media, began.

The text gives a chronological review of intensive activities that were undertaken from 2004 to 2008. The activities, mostly financed by the German Foundation Konrad Adenauer in corporation with the International Center for Education for Journalists of Croatia within the framework of the Croatian Journalists' Association, were led by Geza Stanić, at that time, Secretary of the Press Council of the Croatian Helsinki Committee. The initiative finally received support in 2006 at the forty-seventh assembly of the Croatian Journalists' Association. However, instead of its formation, the idea about the Press Council of Croatia has disappeared altogether.

Key Words: Media, Journalists, Croatia, Self-regulation, Press Council

* The author has a PhD and she is a assistant professor at the University of Dubrovnik

*Gordana Vilović**

Veliki naponi, slabi rezultati

Kronologija događanja u vezi s realizacijom ideje o osnivanju Vijeća za medije u Hrvatskoj

Sažetak

Ideja o osnivanju Vijeća za medije u Hrvatskoj datira od 2004. godine kad su započeli ozbiljni razgovori o potrebi osnivanja Hrvatskog vijeća za medije kao tripartitnog regulacijskog tijela, koji bi u velikoj mjeri pomogao sređivanju razine etičnosti u svim medijima.

Tekst daje kronološki prikaz intenzivnih aktivnosti koje su poduzimane od 2004. do 2008. godine. Aktivnosti koje je najvećim dijelom financirala njemačka fondacija Konrad Adenauer u suradnji s Međunarodnim centrom za obrazovanje novinara Hrvatske u okviru Hrvatskog novinarskog društva, predvodio je Geza Stantić, tadašnji tajnik Vijeća za medije Hrvatskog helsinškog odbora. Inicijativa je konačno dobila podršku 2006. na 47. skupštini Hrvatskog novinarskog društva. Međutim, umjesto osnivanja, ideja o Vijeću za medije Hrvatske je nestala iz javnosti.

Ključne riječi: mediji, novinari, Hrvatska, samoregulacija, Vijeće za medije

* Autorica je doktorica znanosti i docentica Sveučilišta u Dubrovniku

Počeci rasprava o potrebi da se u zemljama tranzicije jugoistoka Europe osnuje samoregulatorno tijelo prema uzoru na praksu u razvijenim europskim državama, ima začetke na konferenciji UNESCO-a održanoj na Bledu 2001. godine, premda je konferencija u najvećem dijelu bila posvećena zakonskoj regulativi elektroničkih medija. U Hrvatskoj je u to vrijeme, u sklopu Hrvatskog novinarskog društva, djelovao *Forum 21*, koji je nakon demokratskih parlamentarnih izbora 2000. godine smanjivao aktivnosti, smatrajući da se većina programskih zadaća realizirala upravo pobjedom oporbe.

U ovom dijelu kronološkog prikaza valja spomenuti da se od 1997. do 2004. održalo više desetaka skupova na kojima su sudjelovali novinari iz Hrvatske, regije i svijeta, raspravljali o nezadovoljavajućoj etičkoj razini novinarstva, neprofesionalizmu i potrebi da se, osim postojećeg Vijeća časti, na razini strukovne organizacije pokuša ustanoviti i tijelo prema uzoru na britanska, skandinavska ili njemačka iskustva.

Da se osnuje Vijeća za medije, predloženo je 2004. godine na skupu Mediji u novim zakonskim uvjetima, održanom u Opatiji od 5. do 7. svibnja. Suorganizator skupa bila je njemačka Fondacija "Konrad Adenauer", koja je, kao što će se vidjeti kroz godine koje slijede, pokazala najviše zanimanja za projekt i, koliko je mogla, financijski je pomogla sve prethodne pripreme za osnutak Hrvatskog vijeća za medije. Već tada, dio uglednih članova Hrvatskog novinarskog društva, nešto poslije i članova Vijeća za medije osnovanog pri Hrvatskom helsinškom odboru postaju inicijalna skupina koja počinje raditi na elaboratu budućeg medijskog regulatornog tijela.

Najintenzivnije aktivnosti povezane s osnutkom samoregulatornog tijela u Hrvatskoj događale su se 2006. godine. Vijeće za medije HHO-a bilo je suorganizator (uz ICEJ!) seminara o samoregulaciji (1-4. lipnja 2006.). U seminaru su sudjelovali predstavnici svih zemalja regije, umreženi u organizaciju South East Europe Network for Professionalisation in Media (SEENPM), neovisno imaju li ili ne, neki od oblika samoregulacije. Bugarski stručnjaci Daniel Danev i Ognian Zlatev održali su cjelodnevnu radionicu, pojašnjavajući probleme na koje su nailazili u postupku osnutka Vijeća za medije.

Na tom je seminaru predloženo da se do održavanja konferencije, sazvane za kraj listopada, zatraži mišljenje svih nakladnika i medijskih udruga, o potrebi da se uspostavi medijska samoregulacija. Upućeno je i pismo s obavijestima o projektu, nakon čega je utvrđeno da je reakcija «

većine nakladnika općenito povoljna kod »¹. Prema Bilješki, koja je bila dio materijala konferencije iz listopada obavljene su pismene i/ili usmene konzultacije s tada vodećim ljudima hrvatskih medija: Mirko Galić, HRT; dr. Stipe Orešković, EPH; Mirko Bolfek, Hina; Klaus Schweighofer, Styria; Ivo Pukanić, *Nacional*; Franjo Maletić, *Vjesnik*; Nedjeljko Pintarić, *Glas koncila*; Josip Buršić, Udruga novinskih izdavača; Zoran Borčić, *Novi list*; Ernest Fišer, *Varaždinske vijesti*; Christoph Mainusch, RTL; Dražen Mavrić, Nova TV; Daniel Prosinečki, Narodni radio; vlč. Robert Šreter, Katolički radio.

Ključni skup za koji se nekoliko mjeseci pripremao elaborat za Hrvatsko vijeće za medije održan je u Opatiji od 27. do 29. 10. 2006. godine.

Konferenciju su zajednički organizirali Međunarodni centar za obrazovanje novinara u ime Hrvatskog novinarskog društva i Fondacija "Konrad Adenauer", koja najvećim dijelom financirala skup. U aktivnosti organizacije skupa, također su se uključili Misija OSCE-a – Delegacija u Hrvatskoj te Institut Otvoreno društvo u Hrvatskoj. Treba istaknuti da su u radu konferencije sudjelovali predstavnici gotovo svih hrvatskih nakladnika i medijskih vlasnika, te urednici i novinari. Ugledni televizijski novinar i urednik Geza Stantić², tada i u funkciji glasnogovornika tadašnjeg saziva Vijeća za medije HHO-a, vodio je koncipiranje cjelokupnog elaborata o Hrvatskom vijeću za medije «koje bi djelotvorno pridonijelo unapređenju profesionalno-etičke kvalitete medijske produkcije i autonomnoj dogradnji temeljnih institucija sektora javnog informiranja»³

Osim, Geze Stantića, u inicijativnoj skupini koja je pripremala skup bili su još: Ante Gavranović, Milena Gogić (HHO), Gordana Grbić (Vijeće časti), Dragutin Lučić (HND), Stjepan Malović (ICEJ), Željko Matanić (HURIN), Božo Novak, Gordana Vilović (ICEJ), Katja Kušec (Sindikato novinara Hrvatske), Zdenko Duka (HND) i Christian Schmitz (KAS).

Na skupu su prihvaćene opsežne preporuke u kojima se detaljno pojašnjava što su samoregulacija i regulacija u odgovornom novinarstvu, a u skraćenom obliku poslana je i obavijest za javnost koju je objavila većina medija.

¹ Bilješka o aktivnostima na projektu samoregulacije u svibnju/lipnju, potpisnik Geza Stantić.

² Geza Stantić umro je 2009. godine

³ Geza Stantić: «Preporuke za osnivanje Vijeća za medije», radni materijal Konferencije «Setting up Croatian Press Council», listopad 2006, str. 1.

Iz niza opširnih i temeljito obrazloženih preporuka izdvajamo tek neke kao podsjetnik:

- «(...) Socijalni partneri u hrvatskoj medijskoj branši – novinari i vlasnici medija – trebali bi zajednički i neodgodivo pristupiti završnoj fazi uspostavljanja nacionalne autonomne institucije medijske samoregulacije. Ona je po svojoj prirodi središnji i najvažniji entitet u vrlo širokom rasponu instrumenata medijskog sustava odgovornosti. (...)
- Opća svrha sustava samoregulacije jest osiguranje društvene kvalitete medija. Samoregulacija istodobno i štiti pripadnike novinarske struke u traganju za istinom, usmjerava odlučivanje o odgovornosti pojedinih novinara pred sudom njihove struke, regulira odgovornost medijskih kuća prema javnosti te teži otkloniti ili minimalizirati štete trećih koje mogu nastati novinarskim radom. (...)
- Hrvatskim prilikama najprimjereniji bi bio model tripartitnog (novinari, nakladnici, predstavnici javnosti) medijskog vijeća (...)»⁴

Nakon ovoga skupa, koji je imao, dakle, u najvećem dijelu pozitivnu reakciju među novinarima (uz iznimke nekoliko pojedinaca koji su svojim kraćim komentarima smatrali da osnutak Vijeća za medije otvara vrata cenzuri), održana je 47. skupština Hrvatskog novinarskog društva 17. studenoga 2006., koja je u 8. točki Zaključaka potvrdila potrebu da se osnuje takvo tijelo: «Skupština HND-a prihvaća inicijativu za osnivanje Hrvatskog vijeća za medije.»⁵

U međuvremenu, Međunarodni centar za obrazovanje novinara uključio se na regionalnoj razini u različite aktivnosti kojima se htjelo ubrzati postupak za osnutak Vijeća za medije. Prvi i osnovni problem bilo je osigurati novac za postavljanje Vijeća.

U srpnju 2006. godini ICEJ je ispunio projektnu dokumentaciju za Phare program EU-a u kojem je cilj projekta bilo postaviti rad Hrvatskog vijeća za medije (Setting up Croatian Press Council). Nažalost, projekt nije prošao s objašnjenjem «*not relevance*».

Nakon toga, podnesen je financijski zahtjev The Balkan Trust for Democracy) (BTD) za financijsku potporu aktivnosti na pripremama za

⁴ Isto. Str. 3-5.

⁵ Dokumenti 47. skupštine Hrvatskog novinarskog društva, Opatija, 17. studenoga 2006. godine.

osnutkom Ureda Vijeća za medije. Za projekt zanimanje nije pokazao Upravni odbor BTD-a.

U tim godinama intenzivnog rada 2005. do 2007. godine na razradi ideje i uopće tijekom nastojanja da počne djelovati Vijeća za medije, u sklopu projekta JETiC iz programa Tempus Europske unije, ICEJ je objavio prijevod knjige *Deontologija medija* francuskog autora Claude Jean Bertranda. Knjiga je u cijelosti posvećena upravo načinima osiguranja društveno odgovornog medijskog djelovanja i izazvala je nepodijeljeno zanimanje novinara, urednika i nastavnika sveučilišnih programa obrazovanja novinara. Također, objavljeno je dopunjeno i promijenjeno izdanje knjige *Etika novinarstva*, a Geza Stantić je u suradnji s Gordanom Vilović potpisnik znanstvenog teksta o samoregulaciji i stanju hrvatskih medija, objavljenog unutar zajedničkog projekta mreže medijskih centara Jugoistočne Europe

Na kraju, spominjemo i profesora Sveučilišta u Mainzu Michaela Kunczika, koji je u organizaciji Friedrich Ebert Stiftung održao dvije radionice/seminara s hrvatskim novinarima upravo o temi regulacije novinarske struke i iskustvima njemačkog Presserata.